Ασκήσεις Φωνολογικής Ενημερότητας/Επίγνωσης

Φωνολογική ενημερότητα είναι η ικανότητα των παιδιών να αντιλαμβάνονται ότι οι προτάσεις αποτελούνται από λέξεις, οι λέξεις από συλλαβές και οι συλλαβές από φωνήματα. Είναι μια σημαντική δεξιότητα **για την εκμάθηση της γραφής και της ανάγνωσης**, ενώ ελλείψεις στη γλωσσική αυτή δεξιότητα μπορεί να σηματοδοτήσουν την ύπαρξη μελλοντικών μαθησιακών δυσκολιών.

Αντίθετα, ένα παιδί που παρουσιάζει ανεπτυγμένη φωνολογική ενημερότητα, έχει μεγάλες πιθανότητες να παρουσιάσει και ανεπτυγμένη ικανότητα στη γραφή και στην ανάγνωση.

Η Φωνολογική ενημερότητα είναι μια δεξιότητα την οποία μπορούν να καλλιεργήσουν και οι ίδιοι οι γονείς μέσα από απλές δραστηριότητες σε παιγνιώδη μορφή στο σπίτι. Αυτό που θα φανεί ιδιαίτερα χρήσιμο αλλά και ευχάριστο για το παιδί είναι η δική σας συμμετοχή. Μη διστάσετε να απαντήσετε σε ανάλογες ερωτήσεις, που πιθανόν το παιδί να θέλει να σας υποβάλει, αλλά κυρίως μη φοβηθείτε να «κάνετε λάθη». Αυτό θα κάνει την όλη διαδικασία πιο ευχάριστη και διασκεδαστική και θα δώσει την «μεγάλη» ευκαιρία στο παιδί να σας διορθώσει.

Χαμόγελο, φαντασία, καλή διάθεση και ξεκινάμε…

Δουλεύουμε στα εξής επίπεδα ξεκινώντας ιεραρχικά από το ευκολότερο (όπως αυτά είναι αριθμημένα):

1. Κατανόηση ομοιοκαταληξίας
2. Επίπεδο συλλαβής
3. Επίπεδο φωνήματος (γράμμα)
4. Επίπεδο πρότασης
5. Παραγωγή Ομοιοκαταληξίας

1. **<u>Κατανόηση Ομοιοκαταληξίας</u>**

<u>Άσκηση 1: Ποιο ζευγαράκι ακούγεται πιο ταιριαστό</u>

Λέμε στο παιδί ζεύγη λέξεων και του ζητάμε να μας πει ποια ακούγονται στο τέλος τα ίδια π.χ.

πόδι – ρόδι

χώμα – σώμα

πίνω – δίνω

μήλο – φύλλο

λάδι – χάδι

κασέτα – πετσέτα

τιμόνι – λεμόνι

κεφάλι – μασχάλη

ντομάτα – πατάτα κ.λπ.

Παρατηρήσεις:

- Ενδιάμεσα στα πιο πάνω ζευγάρια προσθέστε ζευγάρια λέξεων τα οποία δεν ομοιοκαταληκτούν π.χ βιβλίο – μουσική κ.λπ.
- Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και άγνωστες στο παιδί λέξεις, χωρίς να μας ενοχλεί εάν δεν τις γνωρίζει. Άλλωστε δεν δουλεύουμε σημασιολογία αλλά <u>ομοιοκαταληξία</u>

Άσκηση 2: Μπερδεύτηκαν οι λέξεις

Λέμε στο παιδί ότι έχουμε μια λέξη και ψάχνουμε το ζευγαράκι της, το οποίο όμως έχει μπερδευτεί με άλλες λέξεις. Γι' αυτό πρέπει να ακούσει προσεκτικά τις λέξεις που θα του πούμε, για να διαλέξει εκείνη που ταιριάζει, στο τέλος της, περισσότερο.

Π.χ.

Δική μας λέξη	Λέξεις που ακούει και πρέπει να διαλέξει το παιδί
χέρι	φίδι, μαχαίρι
πίτσα	τόπι, σκίτσα
βροχή	εξοχή, λίμνη
σέλα	φανέλα, μπάλα
μπαλόνι	βαγόνι, γουρούνι
καπέλο	παντελόνι , πινέλο
λεμονάδα	μακαρονάδα, μπισκότο
ακρίδα	τσάντα, ασπίδα
μπανάνα	σαλάτα, καμπάνα

Παρατηρήσεις:

- Αρχικά δίνουμε στο παιδί 2 λέξεις. Η άσκηση γίνεται δυσκολότερη όταν προσθέσουμε ακόμη μια λέξη και γίνουν τρεις.
- Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και λέξεις που δεν γνωρίζει σημασιολογικά το παιδί
- Η άσκηση αυτή μπορεί να γίνει και με εικόνες και το παιδί να εκφέρει από μόνο του τις λέξεις και να προσπαθήσει να ταιριάζει αυτές που ομοιοκαταληκτούν.
- Όταν οι λέξεις έχουν την ίδια τελευταία συλλαβή ή γράμμα αλλά **δεν ομοιοκαταληκτούν** πάλι αυξάνεται ο βαθμός δυσκολίας π.χ. σέλα-μπάλα. Η «σέλα» ομοιοκαταληκτεί με την «φανέλα».

Άσκηση 3: Ποιηματάκια

Λέμε στο παιδί τα πιο κάτω τρίστιχα ποιηματάκια και αυτό προσπαθεί να εντοπίσει τις λέξεις που ομοιοκαταληκτούν.

τα **τρένα** τρέχαν δίχως **φρένα** και μπήκαν στην **αρένα**	Το μπουκάλι έχει **πώμα** έπεσε αυτό στο **χώμα** και άλλαξε εντελώς το **χρώμα**
Μια νόστιμη γλυκιά **μπανάνα** και μια όμορφη **μελιτζάνα** πηγάν να σουν τα **αεροπλάνα**	Σε μία πεινασμένη **γίδα** έδωσαν να φάει **ακρίδα** μα αυτή ήθελε απλά **καρύδα**
Το ξύλινο χοντρό **βαρέλι** και ένα γρήγορο **κουνέλι** πήγαν να αγοράσουν **μέλι**	Ο Γιάννης πήγε στο **κουρείο** άκουσε ένα **αστείο** και πήγε να το πει στο **σχολείο**
Ωπς κοιτα ένα **κεράσι** όχι μην το βάλεις να **βράσει** δώσε το στον **Αναστάση**	Στις 11 αυτού του **μήνα** η κυρά Μαριώ η **χήνα** θέλει λέει να πάει ταξίδι στην Κίνα

Παρατηρήσεις:

- Μέσα από αυτή την άσκηση δουλεύουμε επίσης ακουστική μνήμη αλλά και συγκέντρωση/προσοχή
- Το μυστικό για να φτιάξετε δικά σας ποιηματάκια 2, 3, 4 στίχων είναι να σκεφτείτε μια απλή καθημερινή λέξη π.χ. «ψαλίδι» και μετά να σκεφτείτε ακόμη 2 ή 3 λέξεις που να τελειώνουν στην κατάληξη «ιδι»… ας πούμε «κατσαβίδι» και … «σανιδι». Φτιάξτε τώρα μια πρόταση με οποιαδήποτε από αυτές τις λέξεις και προσπαθήστε να ενώσετε τις άλλες δυο λέξεις με την πρώτη πρόταση. Μην σας ανησυχεί εάν δεν βγάζει νόημα … γιατί απλά θα βγάζει γέλιο … Ακόμη καλύτερα. ΦΑΝΤΑΣΙΑ!!!!

Άσκηση 4: Κόλλησε η βελόνα

Λέμε στο παιδί ομάδες 3 ή 4 λέξεων με ή χωρίς νόημα (δεν έχει σημασία), και αυτό προσπαθεί να μας πει ποιο είναι το κοινό τους σημείο, δηλ. το κοινό κομμάτι των λέξεων που τις κάνει να ακούγονται το ίδιο. Π.χ

σώμα δώμα χώμα πώμα όλα έχουν το **(όμα)**	ζάρα φάρα σχάρα λαχτάρα **(άρα)**	ψήνω σβήνω πίνω θα μείνω **(ίνω)**
λεμόνι τιμόνι μπαλόνι σεντόνι **(όνι)**	μάτι αλάτι κανάτι κρεβάτι **(άτι)**	λιώνω βιδώνω θυμώνω ψηλώνω **(ώνω)**
πίτσα Λίτσα βαλίτσα πασχαλίτσα **(ίτσα)**	σκάλα μπάλα σάλα γάλα **(άλα)**	φάρος γλάρος Πάρος βάρος **(άρος)**

Παρατηρήσεις:

- Η άσκηση αυτή βοηθάει στην εξοικείωση του παιδιού με τον έμμετρο λόγο
- Επίσης αναπτύσσει την ικανότητα του παιδιού να διαχωρίζει το κομμάτι εκείνο της λέξης που δημιουργεί την ομοιοκαταληξία. Λανθασμένα πολλά παιδάκια νομίζουν ότι μια λέξη ομοιοκαταληκτεί όταν έχει απλά το τελευταίο γράμμα ή συλλαβή την ίδια π.χ. σκάλα – κοπέλα, ποτήρι – κεράσι.
- Για να δημιουργήσετε τις δικές σας τετράδες απλά πιάστε μια κατάληξη (όποια σας έρχεται στο μυαλό) και προσπαθήστε να σκεφτείτε λέξεις με αυτή (δεν είναι απαραίτητο να κάνετε τετράδα).